

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

26. De Odij concitatione & remissione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

vel coniecturam ex ratione aut experimentis: quod alios quis lædit, quod eius parentes & propinqui læsunt, quod qui tales sunt, solent lædere, vt qui robusti & animosi absque mente, & fera famelicæ, vel irritatæ.

Item ignaui homines in odium sunt proueniunt: Quippe qui vadique imminere sibi damnum metuunt, itaque oderunt omne genus virium ac potentia a qua lædi possunt. Vnde tam cruenta & vecors in principibus illis suspiciosis, vt in Caligula & Nerone, extitit sæuitia. Præterea odium ex siccis est & frigidis; idcirco eiusmodi personis, locis, temporibus inualefcit, vt melancholicis, hyeme, morbo, egestate, fame, infamia. Agit quidem in his alius radices odium, sed iners & segne, acuitur autem ad acerbiter calorem. Iam qui tenerime sese amant, leuibus de causis oderunt alios: semper enim lædi se autumant, & omnia in duriorum partem interpretantur. Hæc, odij vt sæpius causæ sunt, & fomenta. Mali verò cornu malum est ouum: nam ex eo suppullulat maledicentia, & rabiosa quædam dicacitas; quæ ubi incanduit, in acerbiter, sæuitiam, immanitatem denique commutatur.

De odij concitatione, & remissione.

CAPVT XXVI.

Odiorum flammam excitare facile est, restinguere difficillimum. Siquidem vitio humanæ naturæ, omnes ferme ad odia promptiores sunt, quam ad amores: Vbi autem animo insederunt, altius sui vestigium imprimunt, vt non nisi ægre postea moueantur. *Cui dolet, meministi, cui placet, obliuiscitur.* Amores plerunque & beneficia, pluma sunt leuiora: Damna & odia, plumbo grauiora, cordi tenacius adhærescunt.

Excitatur autem vulgo odium, si quid ostenditur factum ab aduersarijs spurcè, superbe, fastidiosè, crudeliter, confidenter, malitiosè, flagitiosè: si à persona fordida, impura, illiberali, sæua, arroganti, idque, aut dolo, & rapina, aut vi, & ferro, iniquissimis consilijs, si in priuata damna, & publica, si præter metum, suspicionem, expectationemque nostram.

Hæc & similia oratores commemorare

solent: deinde his capitibus inflammant animos in vltionem faciendis: Huiusmodi crimina maiores seuerissime coercuisse: Non in paucos, sed in imperatores, atque adeo totum reip. corpus labefactandum, tendere, latius impunitate manatura, nisi vis mali maturè rescindatur.

Dementis audaciæ exitum permultos expectare, qui aliorum impunitate corroboratam suam ipsorum exerant audaciam. Maledicium tale esse, vt neque impudentia excusari, neque leniore manu corrigi possit; id non modò ab hominibus, sed à barbaris & feris esse remotum. Talia sunt quæ in parentes, liberos, coniuges, conlanguineos, hospites, in patronos, præceptores, in homines claros & nobiles, ipsos denique mortuos, iniuriosè committuntur.

Deinde hæc ipsa ex loco comparatorum augentur, illustrantur, exaggerantur. Dira, horrida, truculenta, ipsis hostibus, feris, saxis & solitudinibus deploranda ostenduntur: quorum exemplis plene sunt Demosthenis ac Ciceronis orationes. Et mox aliqua in capite de iracundia proferemus. Odij remissio licet sit ipsa difficilior, non omnem tamen excludit medicinam, vbi præsertim eminet aliqua mentis celsitudo & generositas.

Primum hebetatur rebus calidis atque humidis, rebus lætis ac valde prosperis, vt animaduertit Viues; cum scilicet tristitia, & rigor, quidam pectoris odiorum comes ferè perpetuus, paulatim se frangit. Secundò adimitur misericordia, quæ solet in magnis calamitatibus, vel ferreis animis irrepere; tollitur etiam spe, aut cupiditate certa aliquid ab inimico adipiscendi, quod vtile, aut iucundum credamus fore; multò verò rectius præsentis boni lætitia atque voluptate. Tertio, diluitur maiore aliquo & grauiore odio, aut aliarum rerum magis momenti cura & sollicitudine.

Quartò, sublati causis, quibus odium concitatum fuit, ipsam quoque aboleri contingit; vt cum qui odio habebatur, repente in alium mutatus est, aut alia amandi causa emergit, vt quod propinquus, necessarius, bellicosus, eruditus, reipub. vtilis.

Quintò debilitatur odium, si quis quæ alij dixerat, bellè interpretari, & in meliorem partem deflectere assuescat: sed nullum præsertim remedium, quam rerum terrenarum.

D d d 2 con-

Quomodo
excitatur
odium.

contemptus, Christianarum decor, & mansuetudo virtutum, Christi que Domini heroica quædam imitatio.

& pectus Agamemnonis euibretur. Ista verò quem genium habent, quam excelsè, quam acerbè, quam heroicè collecta!

De motibus iracundie, & doloris.

Eius motus vim arduam, & præstantem esse, primordia à poetis data.

CAPVT XXVII.

Fulmina sub tone sunt (inquit ille) Enimverò, non omnium est oratorum, graues illos, & accensos iracundiæ motus, heroicis viribus, & lacertis intorquere.

Hic Mariem tunica rethum adamantina ostendere oportet, hic tonare, fulminare, & permiscere oportet omnia. Et quis hoc satis dignè præstiterit, nisi cui ingenium acre, velox, igneum, sublime, excitatum: vox, lacerti, vires, pondus, vultus, frontis rigor, fulgor oculorum, & cætera, quæ ad huiusmodi affectus concurrunt.

Motus iracundiæ heroica difficilis.

Multi fortasse Alexandrum in pueritiæ rudimentis lyra proludentem depinxerunt, pauci fulminantem expulserunt, ludicra quædam amatoria, vel etiam mites honestæ amicitie blanditias, & suauis illos, atque, vt ita dicam, byssinos affectus, satis bellè permulti reddere solent: At frementis iracundiæ tonitrua, flammæ, & ignes aptè fingere, paucorum est, & magnum sublimis eloquentiæ argumentum. In quo certe dicendi genere quantum posset magnus vbique dicendi artifex Homerus, in Achillis iracundia effingenda satis declarauit. Quam enim sublimis est, & heroicus, vt cæteros omittam, hic motus Achillis aduersus Agamemnonem,

Homerus in iracundiâ exprimens generosus.

Ω μοι ἀγαδείω ἔπειμ' ἐνε, καρδαλιόφρων, &c.

Erumpunt ista ex intimo pectore planè lacertosa: Primum, quam aptè grauem, & heroicam gemitum exprimit in dolore iracundiæ: deinde, quod in ciuili vita apud veteres summum habebatur probum, statim impudentiam obijcit admodum ἑμφατικῶς: neque enim impudentem duntaxat, sed ἀνοήτῃν ἰσχυμένον, impudentia, quasi veste indutum dicit: Ad summum grande illud vocabulum καρδαλιόφρων sententiam claudit, quo ira tanquam maiori vehiculo rapitur, vt fortius in aures,

Οἰνοβαρής, κινὸς ὀμμῶν, ἔχων, καρδίην δ' ἐλάφοιο.

& Δημοδῶς βασιλεύς, ἐπεὶ οὐτὶδ' αὐοῖσιν ἀνδοσεῖς.

Ἡ γὰρ ἄνα Ξείδῃ γυν' ὕσαλα λωβήσατο.

Vino grauis, probum Regi quam ignominiosum, quod verò subsequitur, quam opportunè, & loco, Canis oculis habent, & cor cerui, canis scilicet oculos, ob inuidiam alienæ felicitatis, & rapacitatem: Cor cerui, ob animum in prælijs, & congressibus deiectum. Hæc iuuenem iræ, & zelotypiæ stimulis percitum præclare exprimunt. Agamemnonis verò ira grauior est, & plane regia. Nam cum discelsū Achilles minateretur, generosè respondet:

Φεῦγε μάλ' ἐπιούριος ἐπίστυγ' οὐδέ σ' ἐγώ γωγῶ

Λίσσομαι ἔνεκ' ἐμοῖο μένειν παρ' ἑμοῖοις, ἢ ἄλλοι

Οἳ κ' ἐμὲ τιμῶσιν, μάλιστα ἢ μηλέτα Ζεὺς. Enge cito quocumque animus impulerit, Nunquam te deprecabor, vt mei gratia maneam.

Hæc ad contemptum ambitiosi Principis, qui totam Græciam suis armis sustentari existimabat, sufficiunt. Iam illud quantæ est dignitatis,

----- Apud me sunt alij, qui me honorant, Maximè verò omnium Consiliarius Iupiter.

Ex Homeri fonte Tragici poetæ, Græci, Latini hauserunt, qui in istis affectibus exprimens, admirabiles, vt posthac videbimus, habent emissiones. Quo spiritu enim Medæa Euripidis intorquet:

Οὐ γὰρ μὰ τῷ Δέσποιναι, ἢ ἐγὼ σέβω Euripid. Medæa.

Μόλινα πάντων, ἢ ζυμυρόν εἰλόμην

Ἐκάλω μοχοῖς κείσομαι ἔσταις ἐμῆς.

Οὐ χαίρω τις αὐτῶν τῶ μὲν ἀλγύνει κείρα.

Πικροὺς δὲ ἐγὼ σφιν, ἢ λυγροὺς δῆσω γόαμεις,

& cætera, quæ ibidem fusius. Non per Dominam, quam ego veteror supra omnes Deos. Hinc iusiurandum, excelsam ostendit iracundiam in heroïna: deinde sublimius quod adiungit, operum adiutricem mortuum, quasi ipsa Hecate in eius foret ministerio: